

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2014/47
Karar Sayısı : 2014/123
Karar Günü : 3.7.2014
R.G. Tarih-Sayı : 13.3.2015-29294

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Konya 5. Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun;

1- 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasının,

2- 309. maddesinin,

a- (1) numaralı fıkrasının "*karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunduğunu öğrenen Adalet Bakanlığı, o karar veya hükmün Yargıtayca bozulması istemini, yasal nedenlerini belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirir.*" bölümünün,

b- (2) numaralı fıkrasında yer alan "*bu nedenleri aynen yazarak.*" ibaresinin,

Anayasa'nın 2., 6., 9., 10., 13., 36., 37. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi istemidir.

I- OLAY

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, sanıklar hakkında açılan kamu davasında görevsizlik kararı vererek dosyanın yetkili olan ağır ceza mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. Görevsizlik kararına yapılan itiraz, ağır ceza mahkemesince incelenerek kabul edilmiş ve görevsizlik kararı kaldırılmıştır. Görevsizlik kararının kaldırılmasına ilişkin verilen kararın kesin olması nedeniyle, itiraz yoluna başvuran Mahkeme, Adalet Bakanlığına kanun yararına bozma yoluna başvurulması talebinde bulunmuştur. Adalet Bakanlığı tarafından kanun yararına bozma yoluna gidilmediğinin bildirilmesi üzerine, itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

Kanun'un itiraz konusu fıkra, bölüm ve ibarenin de yer aldığı 5. ve 309. maddeleri şöyledir:

"Görevsizlik kararı verilmesi gereken hâl ve sonucu

Madde 5- (1) İddianamenin kabulünden sonra; işin, davayı gören mahkemenin görevini aştığı veya dışında kaldığı anlaşılırsa, mahkeme bir kararla işi görevli mahkemeye gönderir.

(2) Adli yargı içerisindeki mahkemeler bakımından verilen görevsizlik kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.

Kanun yararına bozma

Madde 309- (1) Hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunduğu öğrenen Adalet Bakanlığı, o karar veya hükmün Yargıtayca bozulması istemini, yasal nedenlerini belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirir.

(2) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, **bu nedenleri aynen yazarak karar veya hükmün bozulması istemini içeren yazısını Yargıtayın ilgili ceza dairesine verir.**

(3) Yargıtayın ceza dairesi ileri sürülen nedenleri yerinde görürse, karar veya hükmü kanun yararına bozar.

(4) Bozma nedenleri:

a) 223 üncü maddede tanımlanan ve davanın esasını çözmeyen bir karara ilişkin ise, kararı veren hâkim veya mahkeme, gerekli inceleme ve araştırma sonucunda yeniden karar verir.

b) Mahkûmiyete ilişkin hükmün, davanın esasını çözmeyen yönüne veya savunma hakkını kaldırma veya kısıtlama sonucunu doğuran usul işlemlerine ilişkin ise, kararı veren hâkim veya mahkemece yeniden yapılacak yargılama sonucuna göre gereken hüküm verilir. Bu hüküm, önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz.

c) Davanın esasını çözüp de mahkûmiyet dışındaki hükümlere ilişkin ise, aleyhte sonuç doğurmaz ve yeniden yargılamayı gerektirmez.

d) Hükümlünün cezasının kaldırılmasını gerektiriyorsa cezanın kaldırılmasına, daha hafif bir cezanın verilmesini gerektiriyorsa bu hafif cezaya Yargıtay ceza dairesi doğrudan hükmeder.

(5) Bu madde uyarınca verilen bozma kararına karşı direnilemez."

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 2., 6., 9., 10., 13., 36., 37. ve 138. maddelerine dayanılmış, Anayasa'nın 141. ve 142. maddeleri ise ilgili görülmüştür.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN, M. Emin KUZ'un katılımlarıyla 13.3.2014 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesine göre, mahkeme, bakmakta olduğu davada uygulayacağı kanun ya da kanun hükmünde kararname kurallarını Anayasa'ya aykırı görür veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, o hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralların da o davada uygulanacak olması gerekmektedir. Uygulanacak kanun kuralları, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

Kanun yararına bozma, hâkim veya mahkemeler tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar ve hükümlerdeki gerek maddi hukuka ve gerekse yargılama hukukuna ilişkin hukuka aykırılıkların giderilmesi için kural olarak Adalet Bakanlığı, istisnaen de Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından başvuru olan olağanüstü bir kanun yoludur. Kanun yararına bozma yoluna başvurma yetkisinin yalnızca Adalet Bakanlığı ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına ait olması sebebiyle bunların dışındaki makam ve kişilerin kanun yararına bozma yoluna başvurmaları mümkün değildir. Ancak, hâkim veya mahkeme kararı nedeniyle hukuken korunan bir menfaati ihlal edilen kişiler ile mahkemeler veya Cumhuriyet savcıları kanun yararına bozma yoluna başvurulması için yapacakları başvuru ile Adalet Bakanlığı veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığını harekete geçirebilirler.

Bakılmakta olan davada itiraz yoluna başvuran Mahkemece, Adalet Bakanlığına kanun yararına bozma yoluna başvurulması talebinde bulunmuş ancak, Adalet Bakanlığınca kanun yararına bozma yoluna gidilmediği bildirilmiştir. Burada kanun yararına bozma yoluna gitmek konusunda mahkemelere tanınmış bir yetki söz konusu olmadığından, kanun yararına bozma yolunu düzenleyen Kanun'un 309. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "*karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunduğunu öğrenen Adalet Bakanlığı, o karar veya hükmün Yargıtayca bozulması istemini, yasal nedenlerini belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirir.*" bölümü ile (2) numaralı fıkrasında yer alan "*bu nedenleri aynen yazarak.*" ibaresinin, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle;

4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun;

A- 309. maddesinin;

1- (1) numaralı fıkrasının "*karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunduğunu öğrenen Adalet Bakanlığı, o karar veya hükmün Yargıtayca bozulması istemini, yasal nedenlerini belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirir.*" bölümünün,

2- (2) numaralı fıkrasında yer alan "*bu nedenleri aynen yazarak.*" ibaresinin,

itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu bölüme ve ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B- 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasının esasının incelenmesine,
OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Fatma BABAYİĞİT tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralı, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, Kanun'un 4. maddesinin (4) numaralı fıkrası hükmü gereğince asliye ceza mahkemesi ile ağır ceza mahkemesi arasında oluşacak görev uyuşmazlığının çözüleceği ortak yüksek görevli mahkemenin Yargıtay 5. Ceza Dairesi olduğu, ancak asliye ceza mahkemesince davaya bakmakla görevli mahkemenin ağır ceza mahkemesi olduğundan bahisle verilen görevsizlik kararına karşı itiraz konusu kural uyarınca itiraz yoluna başvurulması üzerine ağır ceza mahkemesinin kendilerinin davaya bakıp bakmayacağı hususunda itirazı değerlendirerek görevlerini kendilerinin belirlemesi gibi bir durumun oluştuğu, oysa asliye ceza mahkemesinin görevsizlik kararına itirazda bulunulmaması durumunda ağır ceza mahkemesinin kendisinin de görevli olmadığı yönündeki karşı görevsizlik kararı vermesi hâlinde Kanun'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca her iki mahkeme arasında oluşan görev uyuşmazlığının çözümü konusunda yetkili mercinin Yargıtay 5. Ceza Dairesi olacağı, oysa görevsizlik kararlarının itiraza tabi olması nedeniyle oluşan fiili durum neticesinde asliye ceza mahkemeleri ile ağır ceza mahkemeleri arasında görev uyuşmazlığı oluşması ve bu hususun içtihat makamı olan Yargıtay 5. Ceza Dairesi tarafından değerlendirilememesi sonucunun ortaya çıktığı, aynı durumun sulh ceza mahkemesi tarafından verilen görevsizlik kararları için de söz konusu olduğu, itiraz konusu kuralın Kanun'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasını fiilen işlemez hâle getirdiği, bu hükümlerin birbirleri ile çakışan ve olayın oluş şekline göre biri diğerini devre dışı bırakan çelişkiler içerdiği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 6., 9., 10., 13., 36., 37. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

İtiraz konusu kuralda, adli yargı içerisindeki mahkemeler bakımından verilen görevsizlik kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebileceği hususu düzenlenmektedir.

6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca, itiraz konusu kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 141. ve 142. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve kanunlarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" hükmüne yer verilmiştir. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının yanında, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kimi kararlarında

da belirtildiği üzere, kanun yoluna başvurma hakkı da, hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkı kapsamındadır.

Kanun yolu, bir yargı yeri tarafından verilen ve hukuka aykırı olduğu ileri sürülen bir kararın, kural olarak başka bir yargı yeri tarafından incelenmesini sağlayan hukuki bir yoldur. Kanun yolunun amacı, yargı yerleri tarafından verilen kararların, kural olarak başka bir yargı yeri tarafından denetlenmesine imkân tanınmak suretiyle daha güvenceli bir yargı hizmeti sunmaktır. Kanun yoluna başvuru hakkı, adil yargılanma hakkının kapsamı içerisinde kabul edilmektedir. Bunun nasıl yapılacağı ise usul hükümleri ile gösterilmektedir.

Anayasa'nın 142. maddesinde "*mahkemelerin kuruluşunun, görev ve yetkilerinin, işleyişlerinin ve yargılama usullerinin*" kanunla düzenlenmesi öngörülmüştür. Buna göre, kanun yolu usulünün ve merciinin belirlenmesi hususu kanun koyucunun takdirine bırakılmıştır. Ancak, kanun koyucu bu takdir yetkisini kullanırken hukukun genel ilkelerine ve Anayasa'daki kurallara, özellikle de hukuk devleti ilkesine ve adil yargılama hakkına uygun hareket etmelidir. Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında korunan kanun yoluna başvurma hakkının etkili bir şekilde sağlanabilmesi için kanun yolu merciinin, incelenen kararı gerektiğinde değiştirme yetkisine de sahip olması gerekir.

İtiraz, henüz kesinleşmemiş hâkim veya mahkeme kararında hata veya hukuka aykırılıkların bulunduğu gerekçesiyle bu kararın daha yüksek bir merci tarafından incelenmesini ve denetlenmesini sağlamak için yapılan olağan bir kanun yolu başvurusudur. İtirazın konusu, "*hüküm*" başlığı altında son kararlardan önce verilen ve son karara esas teşkil etmeyen "*ara karar*"lar olup itiraz yasa yoluna hükümden önceki safhada, yani dava bitmeden önce başvurulabilir. Adli yargı içerisindeki mahkemeler bakımından verilen görevsizlik kararları da bu neviden ara kararlar olduğu için bu kararlara karşı kanun yoluna başvurma hakkının tanınması adil yargılanma hakkının gereğidir. Diğer taraftan kanun yoluna başvurma hakkının birden fazla tanınmasına ilişkin Anayasa'da bir hüküm de bulunmamaktadır. Kanun yoluna başvurma hakkı sonsuz olmayıp, bu hakkın bir yerde kesilmesi gerekmektedir. Adli yargı içerisindeki mahkemeler bakımından verilen görevsizlik kararlarına karşı itiraz yoluna başvurma imkânı tanıyan itiraz konusu kural, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olup, kuralın adalet duygusunu rencide eden ve demokratik toplum düzeninin gerekleri ile çelişen bir yönü bulunmamaktadır.

Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrasında, davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması düzenlenerek, usul ekonomisi ilkesine yer verilmiştir. İtiraz konusu kuralla görevsizlik kararlarına karşı itiraz yasa yolu tanınmış olmakla henüz görev uyuşmazlığı çıkmadan önceki aşamada görevsizlik kararında hata veya hukuka aykırılık bulunup bulunmadığı hususunun incelenip, görev konusunun bir an önce çözüme kavuşturularak esasa geçilmesi sağlandığı gibi her türlü görevsizlik kararında görev uyuşmazlığının çıkması ve bu uyuşmazlığın zaten iş yükü ağır olan Yargıtay ilgili dairesince çözülmesinin önüne geçilmesi de sağlanmış olmaktadır. Dolayısıyla, itiraz konusu kural, usul ekonomisi ilkesini de uygun bir düzenlemedir.

Başvuru kararında, asliye ceza mahkemesi tarafından verilen görevsizlik kararına itiraz edilmesi üzerine itirazı incelemeye yetkili merciin ağır ceza mahkemesi olması sebebiyle ağır ceza mahkemelerinin kendilerinin davaya bakıp bakmayacakları hususunda itirazı değerlendiren ve kendi görevlerini belirleyen konuma geldikleri ileri sürülmüş ise de, itiraz konusu kural sadece görevsizlik kararlarına karşı itiraz yasa yoluna başvurulacağı hususunu düzenlemekte olup itirazı inceleyecek merciiler 5271 sayılı Kanun'un 268. maddesinde

Esas Sayısı : 2014/47
Karar Sayısı : 2014/123

sayılmıştır. Kaldı ki başvuruda belirtilen husus bir uygulama sorunu olup, Yargıtay içtihatları ile açıklığa kavuşturulmuştur.

Dolayısıyla, görevsizlik kararlarına karşı başvurulacak kanun yoluna ilişkin itiraz konusu kural, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olup hukuk devleti ilkesi ve adil yargılanma hakkına aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2., 36., 141. ve 142. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın, Anayasa'nın 6., 9., 10., 13., 37. ve 138. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

VI- SONUÇ

4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 3.7.2014 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Başkanvekili

Haşim KILIÇ

Serruh KALELİ

Alparslan ALTAN

Üye

Üye

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Zehra Ayla PERKTAŞ

Üye

Üye

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Burhan ÜSTÜN

Engin YILDIRIM

Esas Sayısı : 2014/47
Karar Sayısı : 2014/123

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Erdal TERCAN

Üye

Muammer TOPAL

Üye

Zühtü ARSLAN

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN